

תכנית המדע האזרחי "מלחמת המינים" – המיינה המצויה

רציונל:

מינים פולשים מוגדרים כאורגניזמים שחרגו מתחום תפוצתם הטבעי, כתוצאה ממעשי האדם, והתפשטו והתבססו בסביבה החדשה אליה הגיעו. מינים אלו מסבים נזק משמעותי והרסני לאדם ולמערכות אקולוגיות טבעיות תוך דחיקה ופגיעה במינים המקומיים ובבתי הגידול שלהם.

המיינה המצויה היא ציפור שיר, אשר הגיעה לישראל כציפור נוי וברחה מכלובי ה"צפארי" בתל-אביב ב-1997. המיינה היא מין פולש במדינות רבות בעולם, והוכרזה כאחד מ-100 המינים הפולשים המזיקים ביותר בעולם על ידי האיגוד הבינלאומי לשמירת טבע (IUCN). במהלך השנים האחרונות נצפתה עליה מדאיגה במספר המיינות בישראל, במקביל לירידה משמעותית בשפע של מיני עופות נפוצים, ומסתמן שהמיינה המצויה מהווה גורם משמעותי לפגיעה באוכלוסיות של מינים אלו. המיינה דוחקת תחרותית ציפורים אחרות מאתרי קינון, חומסת קינים ואף טורפת גוזלים, ומהווה סיכון מוחשי למגוון הביולוגי בישראל.

תכנית "מלחמת המינים" עוסקת במינים פולשים והשפעתם על האדם ועל המערכות האקולוגיות, תוך התמקדות במיינה המצויה כמקרה בוחן.

חוקרים מלווים של התכנית:

פרופ' אסף שוורץ, הטכניון

ד"ר ליאור חן, מנהל אגף מחקר חברתי, רשות הטבע והגנים

קהל יעד: תלמידי חט"ב בכל הארץ

מטרות:

1. לקדם מודעות לנושא של מינים פולשים, דרך מקרה הבוחן של המיינה
2. לקדם תפיסה ביקורתית המבוססת על ידע מדעי בנושא המינים הפולשים
3. לסייע באיסוף נתונים ומידע אקולוגי וסוציולוגי בנושא מיינות
4. לעודד מעורבות ופעולה למען האדם והסביבה באמצעות פלטפורמת מדע אזרחי

מודל הפעילות לאורך השנה:

מועד	פירוט	פעילות
12/12/2021	הצגת עיקרי התוכנית, היכרות עם הנושא ומעבר על תכנים	מפגש חשיפה למורים
החל מדצמבר 2021	קבוצת ווטסאפ ותיקיית חומרים להעשרה ולשיתוף בין המורים בתכנית	פלטפורמה לשיתוף מידע וקשרים
דצמבר 2021	מילוי שאלון pre על ידי התלמידים טרם תחילת התכנית	מילוי שאלון pre
ינואר-מאי 2022	העברת 5 מערכי השיעור וביצוע 2 ימי ניטור אקולוגי, העברת שאלון סוציולוגי ע"י התלמידים לקהל הרחב	העברת מערכי שיעור וביצוע מדידות בהובלה עצמית של המורה
ינואר-מאי 2022	אחת לחודשיים, מפגש בשעות הערב	מפגשי העשרה למורים (אופציונלי)
מאי 2022	שיתוף בנתונים האקולוגיים והסוציולוגיים שנאספו במהלך השנה מכל הקבוצות בארץ	שיתוף נתונים
מאי-יוני 2022	מפגש הכולל הרצאות, הצגת נתונים	מפגש תלמידים מקוון (אופציונלי)
יוני 2022	מילוי שאלון post על ידי התלמידים מילוי משוב מסכם על ידי צוות המורים	מילוי שאלון post
יולי 2022	שליחת דו"ח חינוכי-מדעי לסיכום שנה ע"י צוות התכנית	דו"ח מסכם שנה

סדר הפעילויות המוצע למורה (לא חובה):

- א. מערכי שיעור 1+2 + מילוי שאלון PRE בתחילת שיעור 1
- ב. מערכי ניטור 1+2 + מילוי טופס מקוון בסיום מערך ניטור 2
- ג. מערכי שיעור 3+4 + הפצה של השאלון הסוציולוגי ע"י התלמידים
- ד. ביצוע תהליך חקר (אופציונלי)
- ה. מערך שיעור 5 + מילוי שאלון POST בסיום השיעור
- ו. יום שיא מקוון ב-22/5/22

* לאורך שלבי התכנית יינתן ליווי מקצועי של צהלה ברוש, צפרית ואקולוגית, המרכזת את התכנית, במייל: tzahala@gmail.com